

Te voet naar Santiago de Compostela

... zo veel meer dan lopen ...

Eerste druk, 2014

© 2014 Jaap Peperkamp

Coverfoto: J. Peperkamp

Portretfoto: I. van der Wijst

Foto's binnenwerk: in dag 1: A. Smith

Overige foto's binnenwerk: J. Peperkamp

ISBN: 9789048431465

NUR: 508

Uitgever: Free Musketeers, Zoetermeer

www.freemusketeers.nl

Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de directe of indirecte gevolgen hiervan.

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever worden openbaar gemaakt of verveelvoudigd, waaronder begrepen het reproduceren door middel van druk, offset, fotokopie of microfilm of in enige digitale, elektronische, optische of andere vorm of (en dit geldt zonodig in aanvulling op het auteursrecht) het reproduceren (I) ten behoeve van een onderneming, organisatie of instelling of (II) voor eigen oefening, studie of gebruik welk(e) niet strikt privé van aard is.

Te voet naar
Santiago de Compostela
... zo veel meer dan lopen ...

Een pelgrimservaring door Jaap Peperkamp

Voorwoord

Op 19 april 2010 ben ik thuis de deur uit gegaan. Ik heb ongeveer drieduizend kilometer gelopen en na ruim drie maanden kwam ik door diezelfde deur weer naar binnen.

Dit boek gaat over mijn tweede grote pelgrimstocht naar Santiago de Compostela. Nadat ik in het jaar 2000 die pelgrimstocht al eens heb gelopen, ging ik in op iets dat veel leek op 'die roep terug'. Waarom? Ik weet het niet precies. De pelgrimsweg riep mij terug, trok me als een magneet, had me mogelijk nog iets te vertellen.

Maar toch, waarom dan weer op pad, naar datzelfde doel en na die eerdere ervaring? Is dat een soort intuïtie, een bijzonder gevoel? Wat is dan die bijzondere ervaring? Waarom bijvoorbeeld niet naar Rome? Wat leeft er toch op die mysterieuze weg, waar zo veel over gesproken wordt, waardoor mensen zoals ik vertrekken om die eeuwenoude pelgrimsroute af te leggen? Waarom blijven die mensen die weg steeds maar weer gaan? En wat doet een dergelijke tocht met mij en met mijn medepelgrims? Wat heb ik in Santiago te zoeken? Bén ik überhaupt ergens naar op zoek? Voor wie doe ik dit eigenlijk? In werkelijkheid zit ik met meer vragen dan antwoorden. Vragen die steeds meer in mijn hoofd dwarrelden en die ook anderen aan mij stelden. Maar, zonder concrete antwoorden op die vragen: ik ben gegaan!

Het is een totaal andere tocht geworden dan de eerste. En dat komt niet alleen doordat de af te leggen route tot aan de Pyreneeën een geheel andere was. Dit boek gaat niet alleen over de pelgrimsweg, maar ook over mijzelf, de voorbereidingen, mijn ervaringen, wat me onderweg heeft beziggehouden en natuurlijk ook over de mensen die ik ontmoette. Al deze aspecten waren in vele opzichten zo anders als bij de eerste tocht.

Deze pelgrimstocht is meer dan een lange tocht naar een bepaalde bestemming, door verschillende landen en landschappen. Het gaat veel dieper, het is vooral een tocht richting mijzelf en door mijzelf, door mijn eigen innerlijke landschap, een tocht om te beleven, met de belangrijke bijwerking of nawerking: de pelgrimstocht houdt nooit op.

En dan is er de periode na zo'n tocht. Er komen veel vragen op je af en heb je heel veel te vertellen. Je wilt ook echt je verhaal kwijt en dat ook vastleggen. Ik

wil je in dit boek deelgenoot maken van zoveel mogelijk wat met mijn pelgrims-
tocht te maken heeft: de voorbereidingen, de overwegingen, de mijmeringen, de
ervaringen en de ontmoetingen, het terugblikken. En dat alles in een grote mate
van detaillering, uit het diepst van mijn hart. Het is veel en veel meer dan alleen
maar lopen... Het is een diepgaande beleving. Zo'n ervaring vraagt om gedeeld
te worden.

Je speelt de hoofdrol in het verhaal dat je zelf schrijft. Jonathan Adler

Ik hoop dat je mijn verhaal en mijn beleving met plezier zult lezen. Wellicht kan
dit zelfs een inspiratiebron zijn om deze tocht, geheel of gedeeltelijk, zelf ook
eens te gaan ondernemen. Ik kan het van harte aanbevelen: het is niet alleen een
heerlijke tocht en een mooie ervaring, maar ze kan zeker ook een verrijking voor
je leven zijn.

Juli 2013

Opbouw en indeling van dit boek

Dit boek is in eerste instantie een reisverslag. Daarnaast wil ik je ook zoveel mogelijk meegeven van de reis door mezelf, rondom en tijdens de tocht. Ik had vooraf voor mijzelf een aantal relevante thema's benoemd, met als doel onderweg daarover eens na te denken en ook iets op papier te zetten. Waar ze zijn uitgewerkt, zijn ze tot één geheel gemaakt met het reisverslag.

Voor de uitwerking heb ik veelvuldig gebruik gemaakt van 'oneliners', spreuken, citaten en stellingen. Soms zijn ze ondersteunend aan de teksten, soms bedoeld als stof tot nadenken, soms komisch of dubbelzinnig, soms zijn ze geleend en staat er een naam bij en soms zijn ze ook gewoon uit eigen koker. Ik vind het mooi om steeds weer te ontdekken hoe met weinig woorden zoveel op een treffende wijze gezegd kan worden. Spelen met taal kan een mooi spel zijn. Ik doe dat graag.

Deel 1: In dit deel beschrijf ik, als een soort algemene beschouwing, de achtergronden met betrekking tot de pelgrimstocht naar Santiago de Compostela. Dit zijn feiten zoals die overal te vinden zijn, ik heb die vooral uit boeken, uit verslagen, van internet en vanuit de ervaring van mijn eerdere tocht. Deze feiten lopen logischerwijze als een rode draad door mijn hele verhaal heen.

Deel 2: In een geheel van persoonlijke beschouwingen probeer ik zoveel mogelijk weer te geven van alles wat er zoal in me speelde voordat ik werkelijk op pad ging: het ontstaan van het idee, de vele waaromvragen, de overwegingen en de afwegingen en natuurlijk ook de praktische voorbereidingen.

Deel 3, 4 en 5: Deze drie grote delen vormen het eigenlijke reisverslag. Maar de reis is zo veel méér dan lopen... Hierin beschrijf ik de tocht van dag tot dag, het lopen, het genieten en het afzien, de ervaringen en gevoelens, de ontmoetingen, de beschouwingen onderweg en de mijmeringen over verschillende thema's. Soms is de sprong er naar toe vanzelfsprekend, vanuit een gebeurtenis of mijmering onderweg, soms is het een algemeen relevant thema. Waar nodig heb ik ze een aparte titel gegeven. Ik heb getracht die beschrijvingen zo logisch mogelijk onder te brengen bij de situaties van de dag of in de opbouw van het totaal.

Deel 6: Dit is een slothoofdstuk. De tocht is omvattend en ingrijpend genoeg om na afloop ook duidelijk na te denken over datgene wat je hebt ervaren en dat ook als aanvulling op het reisverslag vast te leggen. Enerzijds een terugblik op de

ervaringen, anderzijds ook een blik op de levenslessen die je – mogelijk opnieuw – geleerd hebt.

Deel 7: Dit deel geeft in een tabel de dagetappes aan. Het is op deze wijze een routetabel op hoofdlijnen, met daarin alleen de plaatsen waar wij overnacht hebben.

Deel 8: Dit deel bevat enkele songteksten. Tijdens de gehele tocht hebben voor mij muziek en ook songteksten een rol van betekenis gespeeld. In het verslag zijn meerdere momenten opgenomen waarop een songtekst, of alleen maar een enkele regel daaruit, ineens een belangrijke gedachte ondersteunt of op dat moment of in die situatie, heel erg van toepassing kan zijn. Enkele songteksten heb ik, juist vanwege de diepere betekenis die zo past in mijn beleving, integraal als bijlagen opgenomen.

Een korte verantwoording

In de afgelopen jaren heb ik over de tocht naar Santiago de Compostela vele pelgrimsverslagen gelezen en daarin natuurlijk ook veel doublures gezien. Maar, ik heb ook veel unieke stukken gelezen, teksten die verder gaan dan het verslag van de feitelijkheden, teksten over de persoonlijke belevingen die me echt hebben aangesproken en die dan ook bijzonder in mijn geheugen zijn blijven hangen.

Ook voor dit boek zal het betekenen dat de meeste dingen al eens zijn gezegd of beschreven. Het is immers een verslag van de tocht die al door velen gemaakt is. Toch blijft dit mijn authentieke verhaal, de weergave van mijn eigen beleving.

Tijdens het lopen is er veel tijd om over dingen na te denken. Het werkt zelfs ontspannend en geeft ook een extra betekenis aan de tocht. Hieruit groeit langzamerhand de behoefte om deze rijkdom, die je zo maar ten deel valt, te delen met anderen. Daarbij heb je niets te verliezen en kun je mensen, die daar voor openstaan, mogelijk iets aanreiken.

Het vastleggen van dat alles levert dan naast een reisverslag, een onmisbaar klankbord op om al die gedachten en ervaringen – mooie en minder mooie – te verwerken en hierop te reflecteren.

Als ik mezelf de vraag stel waarom ik dit alles openbaar wil maken, dan kan ik daar geen concreet antwoord op geven. Het wordt in onze cultuur misschien wel als minder gebruikelijk ervaren om jezelf te laten zien en je kwetsbaar op te stellen. Door op deze wijze mijn verhaal vast te leggen blijf ik enerzijds dicht bij mezelf en anderzijds sluit ik juist aan bij de behoefte van vele belangstellenden om mij heen.

Ik realiseer me dat zelfs geschreven taal tot miscommunicatie kan leiden – hoe goed je ook probeert te formuleren – en dat het niet altijd te overzien is wat mijn persoonlijke verhaal bij een ander oproept. Goed lezen is als goed luisteren, er is altijd een context, het zijn en blijven mijn gedachten...

Ik wil me ook voor dit boek volledig aansluiten bij het motto dat een – mij inspirerende – Engelstalige pelgrim aan zijn verslag meegaf:

“... though we may sometimes travel alone, the beauty of the journey lies in sharing it...”

Dankwoord

Binnen een relatie is het belangrijk om eigen wensen waar te kunnen maken. En ook om te ervaren dat je een avontuur, zoals deze lange pelgrimstocht, samen onderneemt: een wederzijdse betrokkenheid bij een individuele activiteit. Dit kan in een relatie waar je jezelf vrij voelt: vrij om eigen idealen te realiseren, vrij om eigen beslissingen te nemen, maar vooral vrij om elkaar lief te hebben. Liefde heeft dus vooral te maken met vrijheid en respect voor elkaars individualiteit.

Het mooie van liefde is dat het je helpt om nóg meer jezelf te worden. Hadewich Minis

Mijn ambitie om weer een lange voettocht te maken, waardoor ik naar verwachting minimaal drie maanden weg ben, kan ik met een goed gevoel gaan verwezenlijken. Aan de voorwaarde, dat ik me in mijn relatie met Annemarie vrij voel om te gaan, is ruimschoots voldaan. Afstand nemen is altijd wederzijds: ik neem afstand door te vertrekken, Annemarie neemt afstand door thuis te blijven en mij te laten gaan. De binding is sterk genoeg om fysieke afstand daar ondergeschikt aan te laten zijn. Er zullen zeker momenten komen van wederzijds gemis: begrijpelijk, aanvaardbaar en vooral betekenisvol. Het ervaren van de betrokkenheid en het delen van emoties en ervaringen is van grote betekenis voor de wederzijdse beleving van deze tocht. Een gezamenlijke weg, die los van elkaar gegaan wordt, maar wel samen wordt beleefd.

Ik draag dit boek op aan ieder die het me mogelijk heeft gemaakt om deze tocht te maken. Ik ben vooral blij en dankbaar dat ik een dergelijke tocht mag maken. Dit aspect weegt voor mij zwaarder dan de tocht te kunnen maken, zowel fysiek als mentaal, want dat is vooral iets wat mezelf aangaat. Ik besef heel goed dat allen, die mij 'mijn weg' hebben gegund, daarvoor een 'prijs' moeten betalen. Ik dank ze ervoor, dat ze mij die prijs waard vinden. Speciaal daarin wil ik noemen mijn gezin: Annemarie, Marieke en Tom en Petra. En natuurlijk ook mijn directe collega's in Arnhem. Een woord van dank zeker ook aan mijn zwager Bennie, mijn wandelmaatje. En dan natuurlijk ook aan mijn zus Anja, want zij geeft immers Bennie de gelegenheid om met mij deze pelgrimstocht te ondernemen.

Tijdens de lange periode van voorbereidingen schreef Annemarie voor mij, bij een surprise voor vijf december, de volgende tekst. Ik vind dat ik het hier wel openbaar mag maken.

Liefde op afstand

En als je dan eindelijk op pad gaat, daar waar je al jaren weer naar verlangt, laat ik je met liefde gaan, wetend dat dáár je hart nu ligt. Maar ik weet dat je hart meerdere kamers bevat, het thuisfront schuilt in één ervan.

De deur naar die kamer zal veel dicht zijn, maar zeker niet op slot. Daar waar jij wat achter je ligt even loslaat, zal ik in gedachten juist met je mee-reizen en ben ik blij als je een glimp laat zien of horen, van wat je onderweg beschouwt. En als je dan terug bent, weet ik dat ik nog steeds moet loslaten en dat ik vanaf de zijlijn mag zien wat er in jou borrelt en verwerkt wordt. Ik weet ook dat als ik jou tijd en ruimte geef, jij mij meeneemt in je proces en dat jij samen met mij zal gaan delen de ervaringen die in jou leven.

De boodschap hierin is duidelijk: mijn pelgrimstocht is zeker niet de tocht van mij alleen! Ik voel me gesterkt door de gedachte dat er een 'thuis' is waar mijn tocht gevolgd wordt en waar meegeleefd wordt met alle ervaringen. Een thuis, waar ook weer op me wordt gewacht...

Een ander woord van dank gaat naar Henk en Marianne, en ook naar Tom. Hun redigerende activiteiten op de conceptversies voor dit boek hebben me echt geholpen.

Deel 1

Feiten over Santiago de Compostela

Santiago de Compostela, een provinciestad in het verre noordwest Spanje, in het vochtige en groene Galicië, niet ver van de Atlantische kust. Nog nooit eerder heeft een naam van een stad zich zo als een begrip in mijn gedachten kunnen nestelen. En dat terwijl ik er anno 1995 nog amper van gehoord had!

In het jaar 2000 ben ik er geweest, als pelgrim, na een lange en bijzondere voettocht. Om nu te zeggen dat die stad sindsdien als toeristische trekpleister een aantrekkingskracht op me uitoefent: nee, verre van dat! Steden trekken me in het geheel niet zo. Maar toch is er iedere dag wel een moment dat ik met het begrip Santiago bezig ben en mijn gedachten daar ongemerkt naar afdwalen. En als dat al niet vanuit mezelf komt, dan is er bijna altijd wel iemand in mijn omgeving, die, vanuit een goedbedoelde belangstelling, mij er met vragen aan herinnert. Waar komt die blijvende en hardnekkige fascinatie dan vandaan? Vanwaar die betrokkenheid?

De naam van die stad klinkt als iets magisch, iets mystieks, iets muzikaals, iets wat associeert met geloof en religie. Niet alleen bij mij, maar ook bij vele anderen. Velen hebben er wel eens van gehoord of men is er zelf ooit geweest, of men kent iemand die er geweest is. Maar, men weet meestal echt niet waarom die stad die bijzondere bekendheid geniet, en men stelt dan schuchter een erg oppervlakkige wedervraag: "... Is het niet iets met bedevaart en pelgrims...?" Ja, dat klopt! Maar, en dat is toch wel heel bijzonder, men wéét er iets van. Maar bijna niemand kan onder woorden brengen wat het bijzondere is aan Santiago, voor iedereen die je ontmoet en spreekt 'heeft het iets'. Tenzij je de personen spreekt die er ook al eens als pelgrim naar toe zijn geweest, die spreken immers dezelfde 'taal'. En dan bemerk je al snel de reikwijdte van de stelling die je ontdekt als je over Santiago leest: "wie Santiago de Compostela zegt, zegt pelgrim, en wie pelgrim zegt, zegt Santiago de Compostela". Grote vraag is dan: hoe komt dat?

Die stad is een van de oudste en belangrijkste pelgrimsoorden van de westerse wereld, een stad die al door eeuwen heen het doel is van vele pelgrims, een stad die dan bereikt wordt na een lange en vaak afmattende voettocht of fietstocht. En al die pelgrims gaan na die tocht zeggen: "niet Santiago was het doel, maar de weg er naar toe". Waarom zeggen ze dat, waarom maken ze zo'n tocht?

Veel is er al over die stad geschreven en gepubliceerd, vooral door mensen die als pelgrim 'op weg geweest zijn naar', of door mensen en instanties die de aankomende pelgrims willen helpen in 'het op weg gaan naar'. Maar ook vele

schrijvers van naam, of personen die op een andere manier een bekendheid genieten, publiceren over de tocht naar Santiago, een tocht die ze dan ook zelf hebben gemaakt. Met enige regelmaat is 'Santiago' ook het onderwerp in verschillende tv-programma's en documentaires. Het onderwerp leeft, het onderwerp is actueel!

Santiago, een stad met een goed bewaard gebleven historisch centrum. Veel is er gericht op het toerisme. En dat is dan beslist niet het soort toerisme zoals dat neerstrijkt aan de bekende zonnige Spaanse costa's met de zandstranden. Het zijn hier vooral pelgrims. Het authentieke centrum heeft vele straatjes en doorgangen, die de meerdere pleinen als ontmoetingsplaatsen met elkaar verbinden. En waar toeristen komen barst het natuurlijk van de souvenirwinkels. In het oude en sfeervolle centrum klinkt bijna altijd hele rustige en gevoelige muziek, vertolkt door de vele straatmuzikanten. Ze bespelen onder andere een instrument dat veel doet denken aan de Schotse doedelzak: de gaita. Heel prominent en centraal aanwezig in dat historische centrum is de enorme kathedraal, waarin het graf van apostel Jacobus zich zou bevinden.

Verhalen werden vroeger van generatie op generatie vooral mondeling doorgegeven. Het kon dus gebeuren dat een verhaal geleidelijk aan een andere inhoud kreeg. Het was ook geen uitzondering dat aan een verhaal een andere wending werd gegeven wanneer dat beter uitkwam. Waarheid en fictie liepen dan vaak in elkaar over.

Volgens de oude verhalen zou de apostel Jacobus in Spanje missiewerk hebben gedaan en naar Jeruzalem zijn teruggekeerd. Na zijn martelaarsdood daar zou zijn lichaam in een stenen schip zijn gelegd. Dat schip zou, geleid door engelen, terug naar Galicië zijn gezeild. Daar werd hij begraven. Dit is aan het begin van onze jaartelling. En volgens een legende uit de negende eeuw werd het graf van de apostel Jacobus, dus na ruim 800 jaar, ontdekt doordat er een heldere ster boven die plaats verscheen. Zijn lichaam zou begraven zijn op de plaats die nu Santiago de Compostela wordt genoemd (heilige Jacobus = San Jago = Santiago, sterrenveld = Campus Stella = Compostela). Op die plaats is later de grote kathedraal gebouwd.

Andere verhalen geven aan dat hij zeer verdienstelijk gestreden heeft in een veldslag van de christenen tegen de Moren. Dit zou zich dan hebben afgespeeld in de tijd van Karel de Grote, in de negende eeuw... De Spanjaarden riepen Jacobus aan om hulp in de strijd tegen de Moren, en daardoor kreeg hij de naam Morendoder. Alsof er ineens weer die Jacobus was, niet als prediker, maar die ten strijde trok. Dat soort verhalen vertelt dus niet over Jacobus of Santiago, maar over hoe mensen religie gebruikt of misbruikt hebben voor eigen doeleinden. Historisch zal het niet kloppen, legendes hebben zo hun eigen waarde en waarheid. In klassieke afbeeldingen, wordt Jacobus neergezet als heldhaftig strijder te paard, maar meestal wordt hij afgebeeld met een ietwat sullig gezicht en een

strakke blik in de ogen, met pelgrimshoed en mantel, de pelgrimsschelp, een pelgrimsstaf en een kalebas voor water.

Zijn verhaal werd vanaf het begin bepaald door een sterk verlangen om te geloven en een houvast te hebben, en heeft daardoor altijd meer met romantiek te maken gehad dan met de waarheid. Een stenen schip dat zonder roer in een aantal dagen over de ruwe zeeën vaart... Het klinkt nu bijna belachelijk. Maar hoe komt het dan, dat de legende hardnekkig blijft voortbestaan en door de eeuwen heen almaar weer wordt verteld en herverteld? Waarom blijven we ons zo aan het verhaal vastklampen? Ook nu nog legt de pelgrim de weg af en beweegt hij zich in een traag tempo voort in de richting van het onzichtbare, het onwaarschijnlijke, het lachwekkende? Vanuit welke geloofsopvatting we dit aanhangen, of vanuit helemaal geen geloof, we moeten hiervoor het verstandelijke, het rationele, ver achter ons laten.

Sinds die negende eeuw is er een onophoudelijke pelgrimsstroom naar Santiago op gang gekomen, niet alleen vanuit Spanje, maar vanuit geheel Europa en zelfs van ver daarbuiten. De pelgrims komen te voet, per fiets, met paard of ezel. Ook komen er tegenwoordig in grote aantallen dagjesmensen met de bus, in georganiseerde reizen, maar die groep kan ik maar moeilijk pelgrims noemen. En bijna alle pelgrims willen in die kathedraal het gouden beeld van Jacobus boven zijn graf aanraken en omarmen.

Het aantal pelgrims dat in de middeleeuwen naar Santiago ging, overtrof het aantal dat naar Jeruzalem ging in ruime mate. Het is dan ook niet verwonderlijk dat in de loop van de tijd rond de kathedraal een aantal kloosters, kerken en kerkelijke bestuursgebouwen zijn neergezet, imposante gebouwen die er nu nog staan en die voor een deel het gezicht van het historische centrum bepalen. Maar ook langs de wegen naar Santiago, soms al vanuit midden-Frankrijk, zijn vele sporen terug te vinden van oude kloosters en kerken, ooit gebouwd als opvang ten behoeve van de grote stroom pelgrims.

Zoek je op internet iets over Santiago de Compostela, dan ben je al snel genoodzaakt om je zoekopdracht verder te verfijnen. Immers, er wordt niet alleen geschreven over de stad zelf, maar bijna altijd gaat het over de weg er naar toe, de weg die vaak honderden en soms duizenden kilometers lang is. En kom je dan terecht bij de landkaarten waarop routes zijn ingetekend, dan blijkt dat vanuit alle delen van Europa er vele wegen zijn die naar Santiago leiden en in de loop van de vele, vele jaren een status hebben gekregen als pelgrimroute. Vanuit alle delen van Europa werden in het verleden al mensen aangetrokken om op pelgrimstocht te gaan. Dus de vele waaromvragen zijn echt niet alleen van deze tijd. Het heeft er dus alle schijn van dat er, behalve het eindpunt, een gemeenschappelijk 'iets' is voor iedereen die naar Santiago de Compostela gaat.

Het publiceren van pelgrimsverslagen heeft een grote vlucht genomen. Vele pelgrims hebben duidelijk de behoefte om de ervaringen van hun tocht met an-

deren te delen. Sommigen stellen hun verslag in boekvorm beschikbaar, anderen gebruiken internet om hun verslag te publiceren, soms voor het – bijna live – publiceren van een dagboek, de zogenaamde weblog. Pelgrims vertellen over wat zij meemaken, zij doen verslag van hun belevenissen en de fysieke beproevingen van de tocht. Aan die belevenissen verbinden de pelgrims in hun verslagen vaak verder reikende beschouwingen of bespiegelingen, over levensvragen of religieuze thema's. Vrijwel alle schrijvende pelgrims verbinden hun reiservaringen met hun levensgeschiedenis. En bij het lezen van die verslagen blijkt al snel dat Santiago, als einddoel van de lange tocht, niet het belangrijkste is: het gaat om de weg er naar toe, het op weg zijn. Wat gebeurt er dan onderweg? Wat maakt dan dat voor de vele pelgrims de tocht belangrijker is dan het doel?

Het eindpunt kan nooit zo interessant zijn als de weg er naar toe. Zen

Feiten over pelgrimeren

Bij het beschrijven van enkele aspecten van de stad Santiago valt niet te ontkomen aan het gebruik van de woorden pelgrims en pelgrimeren. Het woord 'pelgrimeren' klinkt als iets wat eigenlijk niet meer in deze tijd past en ook niet in onze haastige westerse maatschappij thuishoort. De pelgrim, is dat een verouderd symbool uit een tijd die al ver achter ons ligt? Nee, pelgrimeren is blijkbaar van alle tijden! Het zit de mens kennelijk in het bloed. Pelgrimeren is ook in deze tijd weer heel actueel en houdt vele mensen bezig.

Wat is eigenlijk pelgrimeren? Wanneer ben je een pelgrim? Wat beweegt mensen er toe om een pelgrimstocht te gaan maken naar het verre Santiago de Compostela? Is het avontuur de drijfveer? Is het de behoefte om je los te maken en afstand te nemen van het alledaagse? Om je vrij te maken van enig geloof, of om juist daarin een bevestiging te zoeken? Verwacht je wonderen, onderweg, in je werk, in relaties, in gezin, in gezondheid, in je leven?

Pelgrim, afkomstig van het Latijnse woord 'Peregrinus': iemand die over de akkers loopt. Eigenlijk dus een landloper...? Maar wat bedoelen we er tegenwoordig mee? In de hedendaagse opvattingen is het iemand die onderweg is naar een bijzonder doel, meestal een religieus doel. Dat hoeft niet noodzakelijk meer dwars door de akkers of velden te gaan, met een bus, trein of vliegtuig mag ook, maar de echte pelgrims zijn toch tweevoeters, te voet onderweg naar een bijzonder doel, liefst een ver doel. Over dit soort mensen en hun tochten gaat het verder in dit boek.

Pelgrimeren lijkt tegenwoordig een soort van virus. Slechts weinig mensen komen puur vanuit zichzelf op het idee om een pelgrimstocht te gaan maken. Bijna altijd komt het idee opborrelen nadat iemand anders er al over gesproken heeft of dat men er over gelezen heeft: als er al een voorbeeld is geweest. En dan slaat

het virus toe. Het idee groeit, er ontstaat een plan, en uiteindelijk ga je op pad. Het is de enige remedie tegen dat virus. Onderweg word je pelgrim. Al snel wordt het een dierbare en ook handige benaming. Je voelt je met alles en iedereen sterk verbonden en toch nergens helemaal thuis, vreemdeling in een wereld vol van wonderen, voorbijganger op weg naar ergens anders, voorbijganger in de tijd: pelgrim dus.

Bij een pelgrimstocht gaat het om een doel: naar een plaats waar iets bijzonders is gebeurd, naar iets wat verheven lijkt, misschien naar iets wat als heilig wordt beschouwd, of naar iets waar je naar uitziet en waarin je gelooft. De gedachte om die bepaalde plaatsen te willen bezoeken lijkt direct verbonden met een godsdienstige achtergrond: christenen, boeddhisten, moslims, hindoes, ze pelgrimeren allemaal.

Ten onrechte worden de begrippen 'op bedevaart gaan' en 'op pelgrimstocht gaan' als synoniemen gebruikt en met elkaar verward. Een bedevaart is bijna altijd een eendaagse tocht, een pelgrimstocht is een meer langdurige reis. Wel zoeken vele wandelaars de oude bedevaartwegen op, maar zonder zichzelf meteen bedevaartganger te noemen. Het woord pelgrim is misschien iets gemakkelijker gezegd, want daarin ontbreekt de directe verwijzing naar iets religieus, iets wat het woord 'bede' wel met zich mee brengt.

Maar, exclusief godsdienstig is pelgrimeren zeker niet: elke tijdsperiode, elke cultuur en elke godsdienst is bekend met het idee van de pelgrimage. Mensen staan ook nog steeds in een rij voor het graf van Lenin, of trekken massaal naar Mekka; er komen ook nog steeds mensen naar het Graceland van 'King' Elvis; mensen onderhouden met zorg het graf van ouders en grootouders, gaan er naar toe en leggen er bloemen op. Ook dat lijkt op een pelgrimage, een hommage aan mensen met wie ze iets hebben of hadden. Men zoekt de plaats op waar ze zijn 'gebleven', of dat nou de plaats is waar ze begraven zijn of de plaats die, al dan niet op dramatische wijze, met hen is verbonden. Sommige mensen vinden we nu eenmaal heel bijzonder en ze blijven dat ook als ze dood zijn. Geheel eigentijdse voorbeelden hiervan zijn het bezoeken van de bloemenmonumenten langs de wegen voor de verkeersslachtoffers, of de stille tochten die spontaan worden gehouden na weer een slachtoffer van zinloos geweld. Wij voelen ons dan sterk betrokken bij de droevige gebeurtenis en de trieste situatie.

Het is goed als een doel ons aanspreekt, als het mooi is en verheven. Maar, wat mooi en verheven is zit deels tussen de oren, dat is een persoonlijke beleving. Ik kan me niet voorstellen wat ik mooi zou moeten vinden of wat mij zou moeten aanspreken aan bijvoorbeeld het graf van Lenin. Maar ik kan het waarderen en respecteren dat anderen zich daartoe juist wel aangetrokken voelen, of pelgrimeren vanuit een duidelijke overtuiging, van welk geloof dan ook. Ik kan, mag en wil dat niet veroordelen. Omgekeerd vraag ik dat respect ook aan anderen ten opzichte van mij, mijn gedachtegoed en mijn opvattingen. Ik hecht veel waarde aan het motto: 'wie zich door respect laat leiden heeft de eerste stap naar tolerantie al gezet'. Ik probeer daar in mijn leven rekening mee te houden.